

utal a temetkezés mérete mellett kardjának díszes bronzveretei, ezüst csizmaveretei és római üvegphara is. Az erőteljes rablás ellenére szinte minden sírból került elő leletanyag, többek között ezüstfibulák, övek, gyöngyök, egy római szíjvég, egy igen ritka csontveretes tarsoly, edények, római ezüstdenárok. Az egyik női sírban több mint 1000 gyönggyel díszített alsóruha maradványa volt. Az előkerült leletanyag alapján a temetőt a Kr. u. 3. század első felére keltezhetjük.

A lelőhely É-i felében két szarmata halom között egy honfoglalás kori, a 10. század végétől a 11. század első feléig keltezhető temető 21 ÉK–DNy tájolású sírja került elő. A temetkezések 3, többé-kevésbé egyenletes sorba rendeződtek. A sírokban főként kisgyermek és fiatal lányok voltak, mindössze 2-3, valószínűsíthetően férfi temetkezése került elő. Általános volt az edénymelléklet, mely csaknem minden esetben a fej jobb oldalán került elő. Szinte minden sírban kerültek elő különböző viseleti elemek, *torques*ek, hajkarikák, karperecek és gyűrűk.

A Horváth-tanya II. lelőhely teljes felületén 114 objektumot tártunk fel, melyhez 134 stratigráfiai egységet rendeltünk.

Horváth-tanya I.: A dombhát aljától nagyjából 120 m üres felület után, egy másik kiemelkedésen egy újabb szarmata temetőrészlet került elő. A lelőhely egy markánsan kiemelkedő dombháton található, kissé Ny-ra a Horváth-tanya II. feltárási helyszíntől. A területen néhány kisebb gödör és árokészlet mellett 18 szarmata sír került elő, de a szomszédos lelőhelyen előkerült szarmata temetkezésektől 120 m távolság választotta el, így kijelenthető, hogy nem egy közösség használta a két dombot temetkezési helyül.

A temetőrészletben a jellemző tájolás a DK–ÉNy, ill. K–Ny volt. A sírok mindegyike korabeli rablásnak esett áldozatul, néhányban csak kisebb csontkupacok maradtak a sírgödörben, ennek ellenére a feltárás legjelentősebb lelete ezen a területen került elő. A terület K-i végében elhelyezkedő temetkezés nagy méretű, téglalap alapú gödre padmalyos kialakítású volt, ami ritka a korszak temetkezési rítusában, egyértelműen keleti elem. Az erőteljesen rablott sír felsőteste teljesen bolygatott volt, de a lábak *in situ* maradtak. A bal comb mellett került elő egy kb. 45 cm hosszú és 15 cm széles, vaspálcákkal erősített, kerek vastagban végződő tárgy, mely alatt szépen magmaradt a tárgy fa alkatrészének lenyomata. A jelenség mindeztől párhuzam nélküli az alföldi szarmata *Barbaricum*ban, úgy tűnik, hogy az elsőként megfigyelt tegez maradványa került elő. Mint lovas nomád nép a korabeli *auctorok*, ill. a fennmaradt ábrázolások alapján tudjuk, hogy a szarmata hadviselés fontos eszköze volt az íj, de eddig ennek igen kevés régészeti nyoma ismert az Alföldről.

A többi temetkezésben is számos tárgy került elő, jó néhány edény, ezüst- és bronzfibulák (térd-, számszerj- és aláhajlított lábú), *torques*, karkötő, csatok, római denárok stb. Jellemző volt az alsóruha gyöngyös viselete, ennek 3 sírban is megmaradt a többé-kevésbé *in situ* nyoma. Az egyik sírban egy lánzsás harcos nyugodott, a lábánál egy római Drag 33-as típusú *terra sigillata* csészével.

A temetőrészletet az előkerült leletanyag alapján a szomszédos szarmata temetőhöz hasonlóan a 3. század első felére keltezhetjük.

A Horváth-tanya I. lelőhelyen összesen 32 objektumot tártunk fel, melyhez 41 stratigráfiai egységet rendeltünk.

A terület É-i szélénél a korábban már megkutatott RL-11 lelőhelyhez kapcsolódó nagy méretű kerítőárok részlete került elő.

A leletanyag a Katona József Múzeumba (Kecskemét) került. Munkatársak: Bacskai István, Németh Dániel, Sultis László.

Sz. WILHELM GÁBOR

150. Kecskemét, Talfája-dűlő, Talfái csatornától Nyugatra (KÖH 59165)

(Bács-Kiskun megye) R, Sza, A

2011. április 26. és október 14. között került sor a Kecskemét É-i elkerülő út 2. sz. lelőhelyén a megelőző feltárára. Összesen 20 491 m²-en három korszak emlékényaga került elő.

A *késő rézkori badeni kultúra* településének a tárológödreit, valamint egy kis méretű, kerek gödörben elhelyezett szarvasmarha temetkezését tártuk fel.

Legnagyobb számban a *szarmata település* objektumai kerültek elő: több ház, kemence, füstölő és kút. A házak földbe mélyítettek voltak, általában a ház közepén találtunk egy-egy oszlophelyet. Padlót, valamint tüzelőberendezés nyomát ezekben a házakban nem tudtuk megfigyelni. Előkerült egy házrész, amelyben viszont megtaláltuk a kemencét. A kemence sütőfelületét megújították, itt két rétegben találtuk meg a sütőfelület alatt az edénytöredékeket. Egy külső kemencénél ugyancsak egy rétegben feküdtek a sütőfelület alatt a cserepek.

Előkerült két olyan nagyobb objektum is, amelyről feltételezhető, hogy valamilyen műhely lehetett. Mindkettőnél megtaláltuk a földbe mélyített építmény padlójára épített kemencét. Mindkettő nagyon hasonló volt méretében és kialakításában is. Az épületekből és az épületek környékéről a kerámiaanyag mellett olvasztótégelyek töredékei is előkerültek. A szarmata telephez tartoztak még azok a nagy méretű és mély méhkas alakú tárológödörök, amelyekből jelentős mennyiségű leletanyag került elő. Ugyancsak a szarmata telep részét képezték az előkerült füstölők. A leletanyag nagy részét a kerámia-töredékek alkották. A jellegzetes korongolt, szürke színű kerámia mellett megtaláltuk a kézzel formált, durvább kivitelű házikerámia-töredékeit, valamint az apró kavicsos soványítású, hullámvonal-köteggel díszített, már a 4. századra jellemző edénytöredékeket is. Jelentős számban kerültek elő őrlőkövek töredékei is, az egyiknél jól látható volt, hogy egy kézimalom darabja lehetett.

Előkerült két *szarmata sír* is. Az egymás közelében előkerült temetkezéseket avar kori árok vágta el. A sírok É–D tájolásúak voltak. A női sírt már az avar időszak előtt kirabolták, a koponyát másodlagos helyzetben a mellkason találtuk meg. A lábfejeket az avar kori árok semmisítette meg. Melléklete orsókarika és bronzfibula voltak, valamint a boka körül megmaradtak a ruhát díszítő karneol- és üvegpasztagyöngyök. A közelben lévő férfisírban a jobb lábra ásták rá az avar kori

árkot. Ezt a sírt nem bolygatták meg, így a további vázrészeket eredeti helyzetben találtuk meg. A sír melléklete egy, ugyancsak bronzfibula, valamint egy vaskés töredéke volt.

Az avar telepnek több házat, egy kemencebokrát tártuk fel, valamint a telephez tartozhatott a feltárt árkok és karámok nagyobb része is. A házak félig földbe mélyítettek voltak, lejárt vagy tapasztott padlót ezeknél a házaknál sem tudtunk megfigyelni. A házakhoz a körte alakú kemencék kívülről csatlakoztak. Mivel a kemencék 50–60 cm-es mélységből kerültek elő, ezért csupán a sütőfelületük maradt meg. A sütőfelület alatt mindegyik kemencénél állatsontokkal rakták ki a kemencék alját. A kemencebokornál 3 kemence tartozott egy közös gödörhöz. Mindhárom körte alakú volt és itt is megtaláltuk a sütőfelület alatt az állatsontokkal kirakott kemencealjat. Egy olyan, az avar korra datálható kemence is előkerült, amelynek tapasztott sütőfelülete alatt hőzáró réteggént bogrács-töredékeket helyeztek el. Az előkerült leletanyag alapján az avar település a 8–9. századra keltezhető.

Munkatársak: Mészáros Mónika régész; Guttyán Attiláné régésztechnikus; Vida Ágnes rajzoló; Filep Fanni, Harcz Klauudia, Hoffer Norman, Jaksa Fanni, Ótott Tímea, Tóth Nóra, Végh Emese (Szegedi Tudományegyetem), Fábián Boglárka, Fodor Fanni, Oravec Petra, Scherer Gábor (Pécsi Tudományegyetem) régészhallgatók; Hornyik Adrienn egyetemi hallgató.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

151. Kemenesmihályfa, Major (Szennyvíztisztító telep) (KÖH 45099) (Vas megye) Á

2011. április 12–18. között megelőző feltárást végeztünk a település belterületétől D-re fekvő Bokros nevű határreszen, a Celldömölk–Kemenesmihályfa műút Ny-i oldalán létesülő szennyvíztisztító telep területén. A beruházással érintett 297 m² nagyságú, nagyjából T alakot formázó terület egy ÉNy–DK irányú markáns kiemelkedés ÉK-i lejtőjén helyezkedett el.

A felszíni 30–40 cm vastag, valószínűleg utólag idekerült, világosbarna humusz alatt, a tartósan vizes földterületekre jellemző sötétebb, eliszaposodott eredeti humuszréteg húzódtott. Ennek a sötét rétegnek az alján egy földbe mélyített ház és tőle távolabb két cölöplyuk feltja rajzolódott ki.

Az épület 2,4–2,6 m oldalhosszúságú, négyszögletes alaprajzú volt. A ház Ny-i sarkában egy lebontott kőkemence kisebb kormos kövei és gyengén átégett alja került elő. A cölöplyukak a két tengely végeiben, valamint az épület közepén és a Ny-i sarokban, a kemence mögött kerültek elő. A házból származó kis mennyiségű Árpád-kori kerámiaanyagot néhány kézi korongon formált oldaltöredék jelentette, melyek közül néhányat bekarcolt csigavonallal díszítettek. A kerámia mellett a házból egy vassalak is előkerült, ami a telepen folyt kovácsolás bizonyítéka.

Mivel objektumok kizárólag a szelvény dombtető felőli, DNy-i részében helyezkedtek el, így valószínűleg a település ÉK felé már nem folytatódott, ezt valószínűsítik a terepviszonyok is.

KISS PÉTER – HORNOK PÉTER

152. Keszthely, Balatoni Múzeumtól DNy-ra (MRT 1. k. 21/46. lh., KÖH 10543) (Zala megye) U, Ró, Kk, Kú

A város DK-i részén kialakításra kerülő Szent Miklós körforgalom 995/6; 995/3; 938/1; 938/2 és 3869/1. hrsz.-ú területén a régészeti szakfelügyeletet 2011. június 20. és 2011. július 28. között elvégeztem. Az építkezésre kijelölt terület részben egy régóta ismert régészeti lelőhelyet érint. Az építkezés során a terület nagy részén mindössze 60 cm mélységig távolították el a talajt, ebben a mélységben régészeti jelenség nem jelentkezett. Az erősen gyökeres, kevert, szubhumusz rétegben szórvaosan megfigyelhető kerámia-töredékek alapján azonban feltehető, hogy nagyobb mélységben ezeken a területeken is régészeti jelenségeket észleltünk volna. A mélyebbre (olykor 1,40–1,60 m-ig), gáz- és vízvezetékek kiváltására ásott árkok némelyikében sikerült régészeti objektumot (összesen négyet) megfigyelni.

Ezek közül 3 egy árokban, egymás mellett került elő, a Kossuth utca és a Szent Miklós utca kereszteződésének DNy-i negyedében. A 4. objektum a Kossuth utca és a Szendrey J. u. kereszteződésének ÉK-i negyedében, metszetben jelentkezett. Két objektum korát lehetett meghatározni. Az egyikből középső neolitik és római, a másikkól késő középkori–kora újkori leletanyag került elő. A leletanyagot nem tartalmazó objektumokról elképzelhető, hogy modern bolygatásról van szó. Az árkok nagyon szűkek voltak, ezért a régészeti objektumokat – melyek kivétel nélkül alig tartalmaztak leletanyagot – csak metszetben lehetett érzékelni. Az objektumok metszetét lerajzoltam, helyüket bemértük, a leletanyagot beszállítottam a Balatoni Múzeumba.

P. BARNA JUDIT

153. Keszthely, Fenékpuszta (MRT 1. k. 21/33. lh., KÖH 10530) (Zala megye) Ró

A 2011 augusztusában, a 0453a hrsz.-ú telken, az NKA támogatásával, német–magyar közreműködéssel végzett feltárást – mint hitelesítő ásatás – az ún. 'A' épület kutatására koncentrált, a 2009-ben megkezdett ásatás folytatásaként.³² Az épületnek döntő jelentősége van mind az erőd építése előtti nyomok kutatásában, mind pedig a terület népvándorlás kori használatának kérdésében. A 3300 m²-ével pannoniai viszonylatban is különösen nagy méretű épület rendeltetéséről, alaprajzáról és periódusairól számos elképzelést találni, melyről 2009. évi ásatásunk egyértelműen megmutatta, hogy a Csák Árpád-féle 1906-os alaprajz és az elmúlt években nagy területen elvégzett geofizikai felmérések eredményei azért nem egyeznek, mivel több fázis épült egymásra. Bizonyossá vált, hogy a geofizikai mérésekből ismert apszis egy korábbi fázishoz tartozik, mint a *perisztíl*-villa alaprajz, ami önmagában is két periódusra osztható, valamint további pusztulási rétegek és falalapozások arra utaltak, hogy még ezeken túl is kell építési

32 RKM 2009, 242–244.